

Stockholms universitet
Rektor

Juridiska avdelningen
Marie Stern Wärn
BESLUT

2003-06-18
Reg.nr 31-976-02

Angående studentinflytande vid Stockholms universitet

Anmälan

Stockholms Universitets Studentkår har anmält Stockholms universitets förfarande vid omorganisationen av Enheten för pedagogisk utveckling (PU-enheten) under Stockholms universitetsbibliotek. Studentkåren anser att den inte har fått delta i beredningen av ärendet, att information inte har lämnats och att samråd inte har skett med en studentrepresentant i god tid före det att beslut tagits, i enlighet med bestämmelsen i 3 kap. 9 § andra stycket högskoleförordningen (1993:100).

Studentkåren har i anmälan anfört bl.a. följande. Studentkåren inser det orimliga i att universitetet för varje mindre viktigt beslut skall bjuda in studentkåren till överläggningar. Fallet med PU-enheten är emellertid annorlunda. Frågor om pedagogik bevakas noggrant av studentkåren bland annat genom att studentkåren är mycket aktiv i Campuskonferensen och Pedagogiska rådet. Det skulle vara mycket förvånande om universitetet inte hade insikten att förändringar som potentiellt är mycket betydelsefulla för universitetets verksamhet även är av stort intresse för studentkåren. I vilket fall som helst torde man ha haft insikten att förslaget att förflytta pedagogiska enheten till biblioteket var att jämställa med en stor organisatorisk förändring. Detta skulle ha föranlett presumtion om att självmant kontakta studentkåren. När studentkåren, på andra vägar, fick höra talas om att det förelåg ett omorganisationsförslag rörande PU-enheten, skickade studentkåren en skrivelse till rektor, där det påpekades att studentkåren inte hade informerats i denna fråga, samt att man från universitets sida inte borde förhast. Studentkåren uppmanade universitetet att i stället låta samtliga berörda parter säga sitt genom en sedvanlig remissgång.

Utredning

Högskoleverket har anmodat Stockholms universitet att yttra sig över anmälan.

Yttrande från Stockholms universitet

Stockholms universitet har i yttrande anfört bl.a. följande.

BESLUT

2003-06-18

Reg.nr 31-976-02

Sid 2

Studenterna vid Stockholms universitet har genom sin studentkår möjlighet att delta i de veckovisa föredragningarna hos rektor. Detta gäller också vid beslutet i föreliggande ärende, som fattades vid rektorsföredragning den 21 juni 2001. Studenterna bereds vidare alltid möjlighet att delta i utredningar av olika slag. Beslut i föreliggande ärende föregicks inte av särskild utredning.

Mot bakgrund av att frågan av de studerande bedömdes vara betydelsefull anordnades en särskild överläggning mellan rektor, förvaltningschefen och studentkårens ledning ungefär en vecka före rektorsföredragning och beslut. Studenternas synpunkter framfördes vid detta tillfälle. Det är svårt att se vad som utöver detta kunde ha gjorts för att säkerställa de studerandes rätt till delaktighet i beredning och beslut enligt 3 kap. 9 § andra stycket högskoleförordningen.

Anmälares svar

Stockholms Universitets Studentkår har inkommit med yttrande i vilket kåren anfört bl.a. följande.

Universitetet hävdar att man uppfyllt bestämmelsen i 3 kap. 9 § högskoleförordningen genom att studentkåren beretts möjlighet att delta på de veckovisa rektorsföredragningarna och att en särskild överläggning, på studentinitiativ, anordnades i frågan om PU-enheten en vecka före beslutet. Studentkåren bestrider universitetets tolkning att man därmed uppfyllt kraven i högskoleförordningen. Den särskilda överläggning som universitetet hänvisar till var inte en överläggning inom beredningen av ärendet utan en överläggning under beslutfattandet i ärendet. Delaktighet i någon beredning har aldrig förekommit, trots studentkårens krav och initiativ i frågan.

Vad gäller studentkårens medverkan på rektorsföredragningarna har studentkåren inget att invända mot universitetets handläggning.

Remiss till Stockholms universitet

Högskoleverket har i en remiss till universitetet anfört bl.a. följande.

Om ett beslut inte skall fattas eller beredning genomföras av ett organ utan av en enda person skall, enligt 3 kap. 9 § andra stycket andra meningen högskoleförordningen, information lämnas till och samråd ske med studentrepresentant i god tid före beslut respektive slutförande av beredningen. I förevarande fall har beslut fattats av en enda person, nämligen rektor. Högskoleverket utgår från att utredning och utformning av beslutsförslag (beredning) inte har utförts av rektor själv. Därmed kan den information som lämnats och det samråd som skett i samband med rektors beslut ("rektorsföredragningen") inte anses innebära att kraven i nämnda bestämmelse uppfyllts. Högskoleverket önskar besked om vem som har genomfört beredningen av ärendet.

Mot bakgrund av vad som framgår av handlingarna i ärendet utgår Högskoleverket från att den som varit ansvarig för beredningen inte varit ett sådant organ som studenterna har rätt att vara representerade i enligt nämnda styckes första mening. Den person som ansvarat för beredningen skulle därmed i god tid ha informerats och samrått med studentrepresentant. Stockholms universitet synes hävda att detta skett genom en särskild överläggning en vecka före

BESLUT

2003-06-18

Reg.nr 31-976-02

Sid 3

rektorsföredragningen. Studentkåren hävdar att något sådant möte över huvud taget inte ägt rum med kårföreträdare. Högskoleverket önskar universitetets kommentar till detta påstående. Om det vid närmare granskning visar sig att kårens påstående stämmer, önskar Högskoleverket att Stockholms universitet, mot bakgrund av vad Högskoleverket anfört ovan, på nytt uttalar sig om universitetet i det aktuella fallet anser sig ha uppfyllt kraven i 3 kap. 9 § andra stycket högskoleförordningen.

Universitetets svar

Universitetet har i remissvar till Högskoleverket anfört bl.a. följande.

Enligt 3 kap. 9 § andra stycket högskoleförordningen har studenterna rätt att vara representerade i beslutande och beredande organ alternativt bli informerade i god tid före beslut när det gäller verksamhet som har betydelse för utbildningen och studenternas situation. Det som i det aktuella fallet kan tänkas röra utbildningen och studenternas situation är att enheten för pedagogisk utveckling finns kvar och har samma funktion som tidigare. Beslutet som fattades den 21 juni 2001, efter beredning av biträdande förvaltningschefen Ingemar Larsson, medförde endast att enheten organisatoriskt placerades under biblioteket och lärandets galleria inget annat. Ärendet i fråga kan med andra ord inte anses vara ett ärende som rör utbildningen och studenternas situation. Informationsplikt enligt 3 kap. 9 § andra stycket högskoleförordningen kan således inte anses föreligga.

Vad beträffar mötet med studentkåren tillkom detta på studentkårens initiativ. Då denna typ av möten med studentkåren sker frekvent och informellt kan inte händelseförloppet rekonstrueras på ett tillfredsställande sätt. Klart är dock att mötet inte var beslutsberedande till sin karaktär. Frågan torde dock vara av mindre vikt eftersom beslutet som fattades inte rörde studenterna på sätt att informationsplikt förelåg.

Yttrande från Stockholms Universitets Studentkår

Studentkåren har i yttrande över universitetets remissvar anfört bl.a. följande.

Studentkåren menar att det på detta område saknas tolkningspraxis och att det följaktligen inte går att särskilja vilka organ eller vilka typer av ärenden som kan anses vara studentrelaterade. Studentkåren anser att det är av vikt att inte lärosätena godtyckligt kan bedöma vilka ärenden som har relevans för studenterna utan att detta måste tydliggöras i klara och genomtänkta riktlinjer. Studentkåren önskar att Högskoleverket uttalar sig i denna fråga.

För det fall att Högskoleverket skulle anse att studenters rätt till delaktighet i beredande och beslutande organ inte omfattar sådana ärenden som enbart är av organisatorisk art så vill studentkåren anföra följande: Pedagogik har en central roll för högre utbildning. Universitetets arbete med pedagogik är därmed av intresse för studenterna. Pedagogiska utvecklingsenheten var fram till flytten en självständig enhet under universitetet. Efter flytten sorterar Pedagogiska utvecklingsenheten under biblioteksledningen. Självständigheten, både i form av budget och ledning, har därmed förändrats. Flytten kunde därmed inte ses som

BESLUT

2003-06-18

Reg.nr 31-976-02

Sid 4

enbart organisatorisk och universitetet hade följaktligen en skyldighet att enligt 3 kap. 9 § högskoleförordningen samråda med studentkåren.

Inhämtande av uppgifter från Stockholms universitet

Högskoleverket har inhämtat rektors beslut av den 21 juni 2001 angående omorganisation av universitetets centrala funktion för pedagogisk utveckling. Beslutet har följande lydelse:

Omorganisation av universitetets centrala funktion för pedagogisk utveckling

Förändrade krav på det pedagogiska utvecklingsarbetet föranleder en översyn av organisationen av arbetet. Det pedagogiska utvecklingsarbetet bör föras in i en större organisatorisk gemenskap. Från och med 2002-01-01 ska följande gälla.

- Biblioteket utgör en lämplig organisatorisk bas för arbetet med pedagogisk utveckling. Där utförs redan arbete som ligger nära det pedagogiska utvecklingsarbetet och en samordning bör kunna ske. Bibliotekschefen beslutar om hur det pedagogiska utvecklingsarbetet ska organiseras inom biblioteket.

- Den administrativa hanteringen av universitetets kvalitetsarbete har hittills skötts av enheten för pedagogisk utveckling. Viss administration av kvalitetsarbetet kan behöva utföras också fortsättningsvis. Det ankommer på den nya organisationen vid biblioteket att göra detta. Huvuddelen av arbetet med kvalitetsfrågorna ska emellertid utföras av en verksamhetsföreträdare – lärare eller forskare – anställd vid någon av universitetets institutioner. Det är fråga om en ny halvtidsbefattning enligt samma modell som tillämpas för universitetets jämställdhetsarbete. Halvtidsbefattningen knyts till organisationen vid biblioteket.

- Pedagogisk utbildning av universitetets lärare ska anordnas i form av en poänggivande kurs, finansierad inom universitetets grundutbildningsanslag. Kursen ska ges ett innehåll som stämmer överens med de regler statsmakterna kan komma att ange. I första hand ska universitetets pedagogiska institution tillfrågas om intresset att ge kursen. Den ska ges första gången höstterminen 2002.

Biblioteket ska inför 2002 tillföras medel för tre pedagogiska konsulter, en administratör och för en halvtidsbefattning för kvalitetsfrågorna. Till detta kommer sedvanligt tillskott av expensmedel motsvarande 5 procent av lönekostnaderna, hyresmedel samt ett tillskott om 200 tkr årligen att användas för projekt och motsvarande i anslutning till pedagogiskt utvecklingsarbete och kvalitetsarbete. Verksamheten ska också tillföras tillgängliga engångsmedel för kvalitetsarbetet samt – som engångsmedel – det eventuella ekonomiska överskott som uppstår vid den nuvarande enheten för pedagogisk utveckling under verksamhetsåret 2001. /.../

Tillämpliga regler

I 3 kap. 9 § andra stycket högskoleförordningen (1993:100 ändrad genom 2000:651) anges följande.

Studenterna vid högskolan har rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom högskolan vars verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation. Om beslut inte skall fattas eller beredning genomföras av ett organ utan av en enda person skall

BESLUT

2003-06-18

Reg.nr 31-976-02

Sid 5

information lämnas till och samråd ske med studentrepresentant i god tid före beslut respektive slutförande av beredningen.

Förarbeten

I propositionen Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan (prop. 1999/2000:28, s. 28-29) anges bl.a. följande.

/.../ Regeringen anser att studenterna skall ha rätt att ingå i alla beslutande organ inom högskolan som på något sätt har betydelse för utbildningen. I högskolestyrelsen, som består av 15 personer, har i dag studenterna rätt att vara representerade med tre ledamöter. En liknande representation kan vara lämplig att ha som riktmärke i andra beslutande organ. Även frågor om t.ex. budget, resurser och administration är av stor betydelse för utbildningen och studenternas situation. Vissa frågor kan dock ur studentsynpunkt vara mindre viktiga. Högskolan och studentkåren bör tillsammans komma överens om vilka organ som studenterna skall vara representerade i. Ett undantag är personalansvarsnämnden vars sammansättning är särskilt reglerad för hela den statliga verksamheten. Det är vidare väsentligt att studenternas möjligheter till medverkan och inflytande inte upphör genom att beslut inte fattas i organ med ledamöter utan av prefekt eller annan enskild tjänsteman. Högskolans beslutsfattande tjänstemän bör därför ha en skyldighet och ett ansvar att i god tid före beslut informera och samråda med studenterna i för dem viktiga frågor.

/.../ Vid vissa högskolor kommer studenterna först på ett sent stadium in i processer som kan ha pågått mycket länge. När ett ärende kommer upp i ett beslutande organ där studenterna är representerade kan möjligheterna till påverkan i praktiken vara små. En förutsättning för ett reellt studentinflytande är därför att studenterna får ingå i beredande organ och att samråd sker i lämpliga former på ett tidigt stadium och under processens olika steg./.../

Högskoleverkets bedömning

Den första frågan i ärendet att ta ställning till är om det aktuella beslutet om omorganisation av universitetets centrala funktion för pedagogisk utveckling, hade "betydelse för utbildningen och studenternas situation" (3 kap. 9 § andra stycket första meningen högskoleförordningen). Frågor om pedagogisk utveckling har självfallet sådan betydelse. Stockholms universitet har emellertid anfört att beslutet endast innebar en organisatorisk förändring som inte förändrade enhetens funktion och därför inte rörde utbildningen och studenternas situation.

Av universitetets beslut framgår emellertid att syftet med beslutet var att föra in det pedagogiska utvecklingsarbetet i en större organisatorisk gemenskap. Den administrativa hanteringen av universitetets kvalitetsarbete hade dittills skötts av enheten för pedagogisk utveckling. I beslutet angavs att "viss administration av kvalitetsarbetet kan behöva utföras också fortsättningsvis" och att det ankommer på den nya organisationen vid biblioteket att göra detta. "Huvuddelen av arbetet med kvalitetsfrågor ska emellertid utföras av en verksamhetsföreträdare – lärare eller forskare – anställd vid någon av universitetets institutioner."

Mot denna bakgrund kan beslutet inte anses ha inneburit att enhetens funktion lämnades oförändrad. Regeringen har i förarbetena uttalat att även frågor om t.ex. budget, resurser och administration är av stor betydelse för utbildningen och

BESLUT

2003-06-18

Reg.nr 31-976-02

Sid 6

studenternas situation. Den förändring som beslutet innebar i fråga om administrationen av det pedagogiska utvecklingsarbetet, kan inte anses ha utgjort frågor som saknade betydelse för utbildningen och studenternas situation. Enligt Högskoleverkets mening förelåg därför samrådsskyldighet för Stockholms universitet.

Ärendet har inte beretts eller beslutats i ett organ inom universitetet, utan beslutats av rektor och beretts av den biträdande förvaltningschefen. Stockholms universitets studentkår har anmärkt mot att information inte lämnats och samråd inte skett med studenterna i god tid före slutförandet av beredningen (3 kap. 9 § andra stycket andra meningen högskoleförordningen).

I sitt första yttrande anförde Stockholms universitet att en särskild överläggning hade anordnats mellan rektor, förvaltningschefen och studentkårens ledning en vecka före rektorsföredragningen. Studentkåren hävdade i sitt yttrande att denna överläggning inte var en överläggning inom beredningen av ärendet utan en överläggning under beslutsfattandet i ärendet. Sedan Högskoleverket anmodat Stockholms universitet att kommentera detta, anförde universitetet att det inte kan rekonstruera händelseförloppet på ett tillfredsställande sätt, men framhöll att mötet inte var beslutsberedande till sin karaktär. Studentkåren har inte kommenterat detta i sitt därpå följande yttrande. Högskoleverket kan endast konstatera att det är oklart om information lämnats och samråd skett med studentrepresentant före slutförandet av beredningen.

Om det aktuella mötet skulle kunna anses uppfylla dessa krav, är frågan om det skett i "god tid" före slutförandet av beredningen. Vid denna bedömning är det viktigt att komma ihåg att samrådet inte skall ske när beredningen är avslutad utan före, så att beredande tjänsteman kan beakta studenternas synpunkter när slutligt förslag till beslut tas fram. Studenterna måste också ges rimlig tid att analysera och diskutera ärendet. Mot denna bakgrund kan ett möte en vecka innan beslutssammanträdet inte anses innebära att samråd skett i god tid innan beredningens slutförande.

Regeringen har i förarbetena uttalat, beträffande vilka organ som studenterna skall vara representerade i, att högskolan och studentkåren tillsammans bör komma överens om detta. Det kan vara svårt för enskilda tjänstemän att under beredningen av ett ärende bedöma om och när samråd måste ske med studentrepresentant enligt 3 kap. 9 § andra stycket andra meningen högskoleförordningen. Det finns därför anledning för ett universitet eller en högskola att fastställa riktlinjer för hur detta skall hanteras inom lärosätet. I överensstämmelse med vad regeringen uttalat beträffande representation i organ, bör sådana riktlinjer tas fram i samverkan med studentkåren.

Med den kritik det ovan sagda innebär avslutar Högskoleverket ärendet.

HÖGSKOLEVERKET

BESLUT

2003-06-18

Reg.nr 31-976-02

Sid 7

Beslut i detta ärende har fattats av chefsjuristen Annica Lindblom i närvaro av verksjuristen Christian Sjöstrand efter föredragning av verksjuristen Marie Stern Wärn.

Annica Lindblom

Marie Stern Wärn

Kopia till:
Stockholms Universitets Studentkår